

Condiția și misiunea

NICOLAE
DRAGOȘ

Supremația ideii

În „ceasurile de bilanț” literar, cînd a venit rîndul teatrului, mai întotdeauna s-a făcut aprecierea că — față de multitudinea vocilor lirice care au luat în posesiune tracică universul și modalitățile specifice, față de proză care a cunoscut o mai subtilă prospectare a universului uman — există rămî-neri în urmă, atît de ordin cantitativ cît și calitativ. Observație numai în parte întemeiată. Pentru că în ceea ce privește *cantitatea*, întotdeauna — cel puțin în istoria noastră literară — textele dramatice au fost mai puțin numeroase decît cele de proză și, mai ales, decît cele de poezie. Situație firească, avînd în vedere principală modalitate de răspîndire a piesei de teatru : scena, spectacolul. Deși în ultima vreme este de constatat că apar volume de teatru în al căror sumar există texte care nu au cunoscut lumina rampei. Explicațiile în aceste cazuri sînt diferite, datorîndu-se poate uneori unei prea mari receptivități a editurilor, în ale căror criterii nu intră în mod obligatoriu perspectiva reprezentării scenice a textelor, ori cîteodată unei mai rigide receptivități a teatrelor. Oricum, între aceste două extreme cred că pot fi aflate cauzele situației amintite.

Revenind însă, voi observa că nu problema *cantității* literaturii teatrale trebuie să ne preocupe (deși o mai vie stimulare a dramaturgiei originale va viza desigur și sporirea numărului de piese) ci aceea a *calității* ei. Sînt încă puține piesele în care spiritul actualității, întrebările și confruntările atît de puternice, de dramatice ale epocii de edificare a unei lumi noi, socialiste, să-și fi aflat o expresivă și memora-

bilă întruchipare artistică. Desigur, o exegeză a literaturii dramatice va consemna nume de opere și autori care au făcut ca interesul publicului față de teatrul contemporan să cunoască un puls normal. Piese semnate de Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Titus Popovici, Paul Everac, D. R. Popescu, Eugen Barbu, Teodor Mazilu, Al. Mirodan, Ion Băieșu, M. R. Iacoban, Petru Vintilă, au fost întîmpinate, cu îndreptățire, favorabil de către critică și de către spectatori. Și totuși... Față de audiența amplă a teatrului, față de puterea sa de influențare, literatura dramatică se află, cred, într-un moment în care are a-și susține marele său examen.

Depășirea descriptivismului, a ilustrării prin conflicte schematice a unor idei de rezonanță socială, a inventării unor false conflicte ori a unor personaje pitorești, menite să escamoteze fragilitatea dezbaterii, a intrigii dramatice sînt un bun cîștigat. Dar nu și suficient. În viziunea mea, teatrul de azi, fără a trăda tradițiile teatrului clasic românesc, este chemat să-și înnoiască atît conținutul cît și modalitățile de expresie. Conflictele nu sînt doar etera umane, ci au un pregnant caracter social, politic, sînt conflicte ale unui timp anume, ai căror protagoniști sînt ei înșiși oameni superiori, multipli superiori. Esența conflictelor este fundamental alta iar lipsa de nuanțare în înfățișarea psihologiei personajelor ar trăda însăși realitatea.

În esență, un mai avizat efort de inovare în idee, de creare a unui teatru revoluționar în adevăratul înțeles al cuvîntului —

teatrului nostru

adică angajat, umanist, patetic, tulburător prin sinceritate, prin caracterul pledant, prin profunzimea cu care angajează dezbateri din perspectiva viitorului.

Conflictele vechi, eterne ale teatrului nu pot fi suficiente într-un teatru nou. Shakespeare n-a transmutat tragedia greacă în Anglia vremii sale și a înavușit teatrul lumii cu o galerie infinită de regi, lorzi, bufoni etc., „instrumente vii” prin care demiurgul teatrului propunea contemporanilor și posterității reflexii mereu actuale despre existența și caracterul uman, despre timp și istorie, despre viață, într-un cuvânt. Opera shakespearică este un document nepieritor despre

o epocă anume. La documente dramatice de o forță inegalabilă are dreptul să aspire epoca de azi, la documente în care marele personaj nu poate fi altul decât *ideea*. Pentru că trăim un timp al supremației ideii. Dar al ideii care nu poate exista decât prin mijlocirea unor oameni puternici, visători incurabili, slujind cu abnegație cultul faptei. A unor oameni adevărați.

Teatrul nou se cere să se apropie de viață. Nu cu sfială și ritualuri. Ci privind viața drept în față. Așa cum el este privit de viață. Din această întâlnire se pot ivi — dacă vor fi de față autori de talent deosebit — noi piese memorabile.

VALENTIN
SILVESTRU

Meditind la destinul teatrului

Dacă printr-un mijloc — pe care azi nu-l cunoaștem — s-ar putea face o antologie a spectacolelor românești din ultimii treizeci de ani, s-ar vedea că tot ce a fost mai bun în teatrul contemporan a afirmat, cu strălucită convingere, ideea comunistă. Istoricul de mîine va avea a urmări fecunditatea acestei idei și uriașa cantitate de talent cu care a fost ea încorporată în fapte de artă. Teatrul național s-a integral, cu devotament, operei de formare a conștiinței socialiste și în rezultatele acestei opere revoluționare e infuză și contribuția sa.

Programul Partidului Comunist vorbește despre viitoarea dezvoltare a țării, despre destinul națiunii și al statului, despre configurația civilizației materiale și spirituale a poporului nostru. Cum se va înscrie aportul culturii pe aceste grandioase orbite reiese,

de asemenea, din documentul fundamental. Avînd deci datele generale ne putem întreba și în ce fel va evolua arta teatrului în viitoarele decenii, care vor fi noile sale caracteristici, căci e cert că depozitînd, cu sacralitate, tradițiile cele mai însemnate, ea va trăi, deopotrivă, laolaltă cu întreaga ideologie, procesul de înnoire determinat de prefacerea continuă a realității.

Citînd Directivele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român remarci formulări de importanță programatică și sens teoretic, referitoare la evoluția viitoare a producției materiale, ce pot fertiliza și gîndirea celor preocupați de dezvoltarea unor domenii mai particulare ale vieții. Se prevede, de pildă, într-un loc, ridicarea calității produselor industriale la nivelul celor mai bune realizări obținute pe plan internațional și a